

İŞLETME EĞİTİMİNDE GLOBAL PERSPEKTİF: ÇOMÜ BİGA İ.İ.B.F. ÖRNEĞİ

Nazan YELKİKALAN*
Yener PAZARCIK*

Özet

Uluslar ötesi, uluslar üstü gibi isimlerle de anılan globalleşme olgusu, teknoloji ve iletişim alanındaki baş döndürücü, hızlı gelişmeler nedeniyle önemli değişimlere neden olmaktadır. Globalleşmenin etkilediği alanlardan birisi hiç kuşkusuz eğitim konusu ve eğitim kurumlarıdır. Özellikle işletme eksenli eğitim, iş dünyası ile olan organik bağları nedeniyle bu değişimden en fazla etkilenen kesim olmuştur. Global etkiler nedeniyle üniversitelerin başta işletme bölümleri olmak üzere İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri'nin diğer bütün bölümleri kendilerine yeni bir rota, vizyon belirlemek zorunda kalmıştır. Çünkü her alanda olduğu gibi rekabet olgusu, eğitim alanında da kendisini hissettirmiştir.

Abstract

Globalization which is also named as transnational and supranational, with the advances in technology and communication will causes considerable changes. One of the areas that are affected by globalization is naturally education and education institutions. Especially business administration based education is the area which is mostly affected because of its organic relations with the business life. With these global effects formerly the business administration departments and also all the other departments of Faculties of Economics and Business Administration had to draw up a new route and vision. The reason why is like in all sectors the concept of competition come in effect more strongly.

1. GLOBALLEŞME VE GLOBAL İŞLETME KAVRAMI

Globalleşme kavramının kesin bir tanımını yapmak zordur. Globalleşme, birçok bilim adamı tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlamaların içeriği genellikle globalleşmenin hangi anlamda incelendiğine bağlı olarak değişmektedir. Yapılan tanımlamalar içerisinde mal, para, işgücü ve hizmet akımları, şirket bütünleşmeleri, politik bütünleşmeler ve rekabet gibi kavramlara ağırlıklı olarak yer verilmektedir(Uysal,2003:302). Globalleşme kavramını oluşturan ana unsurlar, sermaye, işgücü, yönetim ve durmaksızın hareket eden bilgidir (Riggs,2004).Bu nedenle, globalleşme ile ilgili bütün tanımlar genellikle bu temeller etrafında oluşturulmaktadır.

Son yirmi yılda globalleşme olgusu gündemimize daha çok girmiştir. Enerji, teknoloji, iletişim, ekonomi ve bilgi alışverişi gibi alanlarda daha yoğun bir globalleşme hareketinden söz edilmektedir. Bütün dünyadaki gelişmeler çok kısa süre içerisinde iletişim araçları vasıtasıyla bu teknolojiye sahip kişi ve kurumlara ulaşmaktadır. Dünyadaki sözkonusu bu hızlı gelişmeler yayılmak suretiyle bilgi alışverişinin, ekonominin, ticaretin, iletişimin,uluslar arası ilişkilerin ve insan davranışlarının niteliklerini de değiştirmektedir.Serbest rekabet, mal ve sermaye hareketlerinin liberalleşmesi, iletişim teknolojilerine sahip olma, yabancı dil bilgisi ile donanma, bilgiye ve yeni pazarlara ulaşma önemli roller oynamaktadır(Çivi,2003:42).

Globalleşme, üretim ve tüketime ilişkin süreçlerin, ülke düzeyinde değil dünya ölçeğinde değerlendirilmesi anlamına gelmektedir(Balkanlı,2002:14). Başka bir ifadeyle

* Yrd. Doç. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

* Arş. Gör. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

globalleşme, ekonomik, siyasi, sosyal, teknolojik ve kültürel alanlarda bazı değerlerin ulusal sınırları aşarak dünya çapında ortak değerler, standartlar haline gelmesini ifade etmektedir (DPT,2000:3).

Günümüzde dünya ekonomisinde ve siyasetinde, ülkelerin kültürlerinde meydana gelen değişimler sonucunda işletmeler de kendilerini dünya normlarına taşıyacak yöntemleri aramaya başlamışlardır. Bundan ötürü işletmeler farklı bölgelerde, farklı ülkelerde ve toplumlarda başarılı faaliyetler göstermek zorunda kalmışlardır(Mutlu,2000:269). Globalleşmenin yeryüzünü saran,hakim bir olgu olmasından önce, işletmecilik alanında çokuluslu işletmecilik anlayışı geçerli olmuştur. Tüm dünyada yaptıkları yatırımlar nedeniyle işletmecilik kuralları bu işletmeler tarafından belirlenmiştir. Şüphesiz bugün de üretimin,yatırımın büyük çoğunluğu çokuluslu işletmeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak uzun bir süreden beri çokuluslu işletmeler, normları belirleyen konumlarına birde, normlara uyan konumlarını eklemişlerdir. Bunun anlamı, çokuluslu işletmeler bugünkü global dünyada normları belirledikleri gibi, globalleşmenin ortaya koyduğu normlara uymak zorunda da kalmışlardır (Akdemir,1996:9).Global düzeyde faaliyet gösteren uluslar arası işletmeleri aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür (Arıboğan, 1996:167):

- Sermayenin hangi alanlara yöneltileceği, sermayenin anavatanı ülke tarafından belirlenen ve yerli işletmelerle hemen hemen aynı politikalarla yönetilen çokuluslu işletmeler
- Yatırım politikaları sermayenin kökeni olan ülkedeki merkezden belirlenmekle birlikte uluslar arası piyasalara girebilmek için her türlü uygulamaya açık uluslararası işletmeler
- Herhangi bir ülkeye bağlı olmaksızın çeşitli uluslardan sermayedarların oluşturduğu uluslararası işletmeler
- Uluslararası bir kuruluş tarafından yönetilen uluslarüstü işletmeler

Global işletme ise hiçbir ülkeye bağlı olmayan, milliyeti belli olmayan, uluslararası alanda faaliyet gösteren, bilginin birlikte geliştirildiği ve ortaklaşa kullanıldığı, üretim faktörlerinin tüm dünyada etkili ve verimli şekilde kullanılmasını amaçlayan işletmelerdir(Aşıkoğlu,1995:7).

Global işletme bir başka tanımlamaya göre ise, birden fazla ülkede sürekli personeli olan, personel yapısının bu özelliğiyle ilgili olarak günlük faaliyetlerinde tek bir ülke yönetiminin bütünüyle kontrolünde olmayan yatırımlardır (Tağraf,2002:37).

Birleşmiş Milletler Sosyal ve Ekonomik Olaylar Departmanı'nın yapmış olduğu ve akademik çevreler tarafından genel kabul gören bir tanıma göre global işletmeler, iki ya da daha fazla ülkede varlıkları, fabrikaları, madenleri, satış ofislerini vb. kontrol eden girişimlerdir(Yaşgöl,2002:215).

Böylece yerel, ulusal, uluslar arası ve bölgesel pazar yönelimli faaliyet gösteren işletmelerin nihai hedefi global normları yakalamak ve sürdürmek olmalıdır. Bu nedenle işletmelerin ürün ve ürünlerini yaratan teknoloji, insan kaynakları, finansman ve yönetim kültürüne ilişkin normlarını global olarak tasarlamaları önemlidir (Akdemir,2003:69). İşletmelerin bu yönelimli bir kurum kültürü geliştirmeleri, onlara bütün dünya üzerinde

hemen her konuda etkili olabilen global işletmeler gibi güçlü olma, dünya için bir perspektif belirleyebilme şansı verebilecektir.

2. EĞİTİM VE GLOBAL EĞİTİM KAVRAMI

Globalleşme denilince daha çok ekonominin globalleşmesi akla gelmektedir. Ancak, ekonomik olguların sosyal yaşam üzerinde yarattığı etkiler globalleşme kavramının, tüm yaşam döngüsü içerisinde ne kadar büyük bir etkiye sahip olduğunu gözler önüne sermektedir. Özellikle konu eğitim olunca global etkileşim daha önemli hale gelmektedir.

Eğitim ve globalleşme süreci arasında sıkı bir ilişki vardır. Globalleşme, eğitimin amaçlarına uygun bir fikir birliğinin oluşmasına katkıda bulunabilmektedir. Bir eğitim kurumunun başarısı ya da başarısızlığı, toplumun başarısını ya da başarısızlığını yansıtmaktadır(<http://egitim1.sitemynet.com>). Bu nedenle bir ülkedeki eğitim kurumlarında global normları gözeterek bir eğitim süreci oluşturmak, o ülkenin global arenada bulunduğu yerin belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Çokuluslu işletmelerin global bir perspektif belirleyerek, global bir işletme olma yolunda harcadıkları çabaları eğitim kurumlarının da göstermesi gerekmektedir. Eğitim kurumlarının yerel davranıp global düşünerek ve çok uluslu işletmelerin yaptığının benzerini yaparak, global bir eğitim kurumu haline gelebilmeleri mümkündür. Eğitim kurumları açısından bu yönde adım atmanın yolu, şebekeler ve işbirlikleri biçiminde güçlerini yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası hatta global düzeylerde bir araya getirmektir(Ennals,2003:101).

Eğitim olgusunu birkaç farklı şekilde aşağıdaki gibi tanımlamak mümkündür:

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar ailesinden, okuldan, çalıştığı işyerinden edindiği bütün bilgiler vasıtasıyla ya da kendi çabalarıyla bilgi, beceri ve davranışlarında değişiklik meydana gelmesidir (Deniz,1999:1). Bir başka tanıma göre ise eğitim, insanoğlunun bugünkü ve yarınki yaşamına bir müdahale aracıdır. Eğitim bir uyum sürecidir, davranış değişikliği yaratılmasıdır (Taşkın,2001:18).

Eğitim, gelecek kuşakların toplumsal yaşam içinde yer alabilmeleri için hazırlanırken, gerekli olan bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişilik özelliklerini geliştirmelerine yardımcı olma sürecidir (Duygulu,2004:1).

Eğitim konusunda tanımlanması gereken diğer bir kavram da, öğrenmedir. Öğrenme daha çok insan hayatının ilk yıllarında gerçekleşen, bir diploma elde etme ve buna bağlı olarak para kazanma imkanı sağlayan, refahı arttıran, sosyal statüyü yükselten, kişisel hedeflere daha kolay ulaşmayı sağlayan bir araçtır.

Genel olarak eğitimin önemini şu başlıklarda ele almak mümkündür (Taşkın,2001:18):

- Eğitim bilgi sağlar, değer sistemini etkiler ve hayata bakışı belirler.
- Eğitim bilerek düşünmeye, yaratıcılığa, kişinin kafasındaki kalıpları kırmasına ve dünyaya daha esnek ve geniş bir açıdan bakmasına imkan sunar.
- Eğitim kişinin vizyonunu genişletir.
- Eğitim, bağımsız düşünme becerisini geliştirir, kişiye kendi geleceğini tayin etme ve geleceği üzerinde etkili olma gücünü verir.
- Kalite eğitim ile elde edilir. İleri derecede uzmanlaşma sağlanır.

Eğitim bütün dünyada globalleşmeden doğrudan etkilenen bir olgudur. Yirminci yüzyılın sonlarında artık her kesimin ihtiyaç duyduğu yetişmiş insan kaynaklarının sahip olmaları gereken nitelikler değişime uğramıştır. Yetiştirilecek insan kaynağının gereken bütün niteliklerinin yanında, değişime ve global eğilimlere adapte olabilecek nitelikte olması da kuşku götürmez bir gerçektir. Bu konudaki en büyük rol, görev ise eğitime düşmektedir. Global bir dünyada, global değerleri kolayca kavrayabilen, yerel değerleri koruyabilen insan yetiştirmek eğitimin ve eğitimcilerin asli görevidir (Çalışkan,2004). Peter Drucker “Kapitalist Ötesi Toplum” adlı eserinde, günümüz insanının gelecek perspektifini ve global pusulayı çok net olarak belirtmiştir (Drucker,1993:298): “Yarının eğitilmiş insanı, global bir dünyada yaşamaya hazırlıklı olmalıdır. Bu dünya da, “Batılılaşmış” bir dünya olmalıdır. Vizyonlarında, ufuklarında, enformasyonlarında “dünya vatandaşları” olmak zorundadırlar. Bir yandan da yerel köklerinden beslenmek, böylelikle kendi yerel kültürlerini zenginleştirip beslemek zorundadırlar”.

Globalleşme ile değişen eğitim taleplerinin hedeflediği eğitimin içeriği ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ulukan,2003:594):

- Yaşamın her ihtiyacını karşılamaya yönelik bir eğitim
- Teknolojinin olanaklarının sonuna kadar kullanıldığı bir eğitim
- Global ölçekte gerçekleştirilen bir eğitim
- Yeni öğrenme ortamlarına dayalı eğitim

Günümüzde globalleşme sonucunda, işletmelerin uluslar arası faaliyetleri giderek artmaktadır. Ekonomik ve davranışsal faktörlerin etkisiyle farklı kültürel, ekonomik, sosyal ve hukuki alanlarda faaliyet göstermek zorunda olan işletmelerin tutarlı, stratejik bir yönetim politikası izleyebilmeleri için, karşılaştıkları sorunların çözümüne olanak sağlayacak insan gücünü yetiştirecek global normlara uygun bir eğitim sistemine olan ihtiyaçları göz ardı edilemez bir gerçektir (Üstün,1996:111). Günümüzde eğitim, kalkınmanın en etkili araçlarından birisi olarak kabul edilmiş ve en değerli yatırımın insana yapılan yatırıma olduğu ortaya konmuştur (<http://egitim1.sitemynet.com>).

Global sisteme uyum sağlayabilmek sosyo-psikolojik, sosyo-global, sosyo-ekonomik ve sosyo-politik sorunlara karşı meydan okuyup, bunların üstesinden gelebilmek için bireylerinde birtakım özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler (Duman,2002:41):

- Global düşünebilmek
- Sorunlara çözüm üretebilmek
- Empatik olmak
- Yaşamın neden-sonuç ilişkilerini ve sahip olduğu çelişkileri doğru değerlendirebilmek

Eğitim açısından globalleşme ise birkaç farklı şekilde tanımlanmıştır. Bir görüşe göre global eğitim, eğitilen kişilerin, farklı kültüre sahip insanlarla belirli hedeflere yönelmesini ve onların kültürleriyle bütünleşmesini sağlayan eğitimidir (Deniz,1999:95). Diğer bir tanıma göre ise, birbirleri ile yakın ilişki içinde olan dünya ulusları arasında rahatlıkla dolaşabilecek, çalışabilecek, farklı ortamlarda yaşayabilecek insanı yetiştirmektir. Bu tanıma göre eğitimin görevi sadece ulusal sınırlar içerisinde başarılı

olabilecek insanları değil, farklı kültürlere de uyum sağlayabilecek insanların yetiştirilmesidir. Zira globalleşme ile birlikte eğitime herhangi bir ülkede başlayan bir kişinin, isterse bunu başka bir ülkede hatta ülkelerde sürdürmesi de sözkonusudur (Oktay, 2001:20). Global eğitimin merkezinde, kültürel duyarlılık, etkili ve olumlu yaklaşımlar, bütünsellik ve tutarlılık, bilgi, beceri ve teknolojilerin paylaşımı vardır (Deniz,1999:96).

Eğitim faaliyetlerinin bir amacının olduğu gibi, eğitimin global normlara uygun hale getirilmesinin de birtakım amaçları bulunmaktadır. Eğitimin ulusal boyutu aşarak, global değişimlere entegre hale gelmesinin, kısacası global eğitimin amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Deniz,1999:97):

- Eğitimi alanlara yeni kültürlerin gerektirdiği becerileri kazandırmak
- Kültürlerarası farklılıkları ayırt edebilme becerisi kazandırmak
- Gelişmelere global perspektiften bakabilmeyi sağlamak
- İşletme faaliyetlerinde farklı kültürlerin nasıl etkiler yarattığını göstermek
- Farklı kültürlerde çalışacak insan kaynaklarının dil becerilerini ve uyumunu gerçekleştirmek
- Farklı kültürlere adapte olma becerisi kazandırmak
- Kültürel duyarlılığı sağlamak ve deneyim kazandırarak çok boyutlu düşünabilmeyi sağlamak
- Kültürel özelliklere göre nasıl davranılması gerektiğini öğretmek
- Düşünce tarzını bireysellikten, global ölçüğe doğru geliştirmek

Görüldüğü gibi, eğitim faaliyetlerinin globalleşmesindeki amaçları genel anlamda bireylerin dünyayı algılayabilme becerilerini geliştirmek, diğer ülkelerle entegrasyonunu sağlamak ve bir dünya vatandaşı yaratmak şeklinde ifade etmek yanlış olmayacaktır. Belki artık, eğitim faaliyetlerinin bütününde olması gereken, her eğitim programında global normlara göre hareket etmektir.

3. GLOBAL İŞLETME EĞİTİMİ

İşletme, dünyadaki interdisipliner bilim dallarından birisidir. Her türlü yönetim ve organizasyon faaliyetleri işletme eğitimi almış ve bu konularda eğitilmiş bireylere ihtiyaç göstermektedir. İşletme eğitimi bu kadar geniş bir perspektife hitap ettiği için global değişimlerden etkilenmesi ve sözkonusu değişimlere adaptasyonu da kaçınılmaz olmaktadır.

Günümüzde nesilden nesile, babadan oğula aktarılan bilgilerle gelişme ve ilerleme şansı kişileri memnun etmekten oldukça uzaktır. Yönetim işinin profesyonelleşmesi, işletme sahibi-profesyonel yönetici-sermayedar-girişimci vb gibi kavramların birbirinden ayrılarak netleşmesi, yönetim işinin karmaşıklaşması, rekabetin şiddetlenmesi ve etki alanının genişlemesi, müşterinin ve insan kaynaklarının değişmesi, önem kazanması işletme eğitimini zorlaştırmış ve kesinlikle bir ihtiyaç haline getirmiştir. Sözkonusu değişimlere adaptasyon sadece işletme bölümleri ve öğrencileriyle sınırlı kalmamış, farklı bilim dallarında eğitim gören öğrenciler için de bir zorunluluk haline almıştır. Bu konuda bir örnek olmak üzere, farklı bilim dallarından mezun olan öğrencilerin MBA(Master of Business Administration-İşletme Yüksek Lisansı) yapmak

konusundaki eğilimleri oransal olarak aşağıdaki tabloda sunulmaktadır (www.sabanciuniv.edu.tr):

Tablo 1: Farklı Bilim Dallarındaki Öğrencilerin MBA Yapma Konusundaki Eğilimleri

Mühendislik	%37
İşletme/Ekonomi	%33
Uluslar arası İlişkiler/Siyaset Bilimi	%10
Mimari/Tasarım	%10
Fen	%10

Kaynak: <http://www.sabanciuniv.edu.tr>

Benzer şekilde Yeditepe Üniversitesi 30 Ağustos 2004 tarihli gazete ilanında İngilizce İşletme Yüksek Lisans Programına başvuranların oransal bir dökümünü de yapmıştır. Buna göre, MBA programına başvurarak mezun olanların %45'i Mühendislik ve Fen Bilimleri kökenlidir (Sabah,2004).

Son on yıl boyunca, işletme süreçleri ve uygulamaları downsizing-örgütsel küçülme, reengineering-değişim mühendisliği, teknolojik devrim ve globalleşme nedeniyle meydana gelen değişimlerden dolayı temel olarak yeniden tanımlanmıştır. İşgücü piyasasındaki yeni eğilimler, uzun dönemli öğrenme zorunluluğu, kalite oluşturmaya ilişkin bilinç ve talepteki gelişmeler işletme sahibi için olduğu kadar işgücü içinde kurumsal bir baskı unsuru olmaya başlamıştır. Eğitim ve öğretim, gelecek jenerasyon organizasyonlar tarafından ihtiyacı duyulan yetenekleri inşa etmek ve bu yeteneklere odaklanmayı sağlamak için, "kaldıraç" olarak tanımlanmıştır. Amerika'da olduğu kadar Avrupa'da da işletme eğitimi -1980'ler boyunca kabul edilmiş çoğu eleştiri ve tartışmalar- işgücü piyasasının talepleriyle uyumlaştırmak üzere, lisans ve yüksek lisans düzeylerinde yeniden yapılandırılmaktadır. Ayrıca yüzlerce şirket, kendi "şirket üniversiteleri"ni kurmakta veya üniversiteler, kolejler veya diğer eğitim ve öğretim kurumlarıyla ortaklık gibi aracılık faaliyetlerine yatırım yapmaktadırlar. Böyle programların amacı, sanayi ve iş dünyasını daha iyi anlayabilmek konusunda onlara yardım etmek, kariyerleriyle ilgili beceriyi onlara sağlamak, yönetsel roller için onlara gereken bilgi ve yeteneği kazandırmaktır. Sonuçta, öğrencilerin ve işletme sahiplerinin her ikisinin, işletme okulları ve eğitim merkezleri tarafından sunulan eğitim ve öğretime ilişkin dersler konusundaki beklentileri, bütün modelleri ile belirginleşmiş ve kararlaştırılmıştır. Yukarıdaki nedenlerin hepsi, eğitim sürecinin sonuçları üzerine yapılan değerlendirme araştırmalarının her eğitim organizasyonu için günümüzde kritik bir konu olduğunu göstermektedir (Petridou ve Sari,2004:152).

İşletme eğitiminin dünya üzerindeki konumuna ilişkin olarak, tüm dünya ülkelerinde, özellikle piyasa ekonomisinin iyi işlediği ülkelerde önde giden, üzerinde çalışmalar yapılan, araştırılan ve gelişimi konusunda kafa yorulan eğitim programlarından birisinin işletme eğitimi olduğu vurgulanmaktadır. Dünyada işletme eğitiminin kökeni şüphesiz Amerika Birleşik Devletlerine dayanmaktadır. Bu ülkede yaklaşık olarak 1200 adet işletme fakültesi bulunmaktadır. Amerikan İşletme Okulları Akredite Kurulu -American Assembly of Colligate of Business (AACSB) - konunun Amerika'daki önemini göstermek bakımından ilgi çekici bir örnektir. Bu kurul işletme eğitimindeki gelişimi desteklemek ve devamını sağlamak üzere kurulmuştur. Kurul her yıl işletme eğitimini

takip etmekte, gidişat hakkında raporlar hazırlamakta, sorunları ortaya koymakta ve çözüm için planlar geliştirmektedir. AACSB ilk olarak 1916'da Amerika'nın New England bölgesinde 16 üye okul arasında bilgi/deneyim paylaşma ve ortak bir ders programı oluşturmak için kurulmuş ve ilk işletme eğitim standartlarını 1919 yılında ortaya koymuştur. Şu anda Amerika'da yaklaşık olarak 300 işletme okulu bu kuruluş tarafından akredite edilmiştir (Teke,1996:14).

Avrupa ülkeleri de işletme biliminin bütün dallarını, Amerikan kökenli literatürden geliştirmişlerdir (Yüksel,1998:15).Bu yakınlaşma, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin Avrupa'nın yeniden yapılandırılması için çalışması ve Avrupa'nın da yönetimi öğrenmek için Amerika'ya yönelmesiyle başlamıştır (Üsdiken,2004:88). İşletme biliminin Avrupa'da ekonomiden ayrı bir dal olarak ortaya çıkışının tarihi 1930'lu yıllara rastlamaktadır (Yüksel,1998:15).

Amerika'dan sonra İngiltere, Avrupa'da işletme biliminin gelişmesindeki öncü ülke konumundadır. İngiltere'de 105 adet işletme okulu bulunmaktadır. İngiliz Yüksek Öğretim İstatistik Ajansı'nın 1999 verilerine göre, İngiltere'de 43.000'i lisansüstü olmak üzere, işletme ve yönetimle ilgili programlarda kayıtlı öğrenci sayısı 200.000'i aşmaktadır. İşletme eğitiminin İngiltere'deki tarihsel gelişimine bakıldığında, 1970'ler İngiltere'de işletme eğitiminin üniversiteler açısından iç güvenilirliğinin kabul gördüğü yıllardır. 1980'ler iş dünyasıyla ilişkileri geliştirmek üzere, dışa açılma hareketinin başladığı yıllar olarak kabul edilmektedir. 1990'lar ise, işletme okulları aracılığıyla, değişik konularda ve alanlarda çalışan yöneticilere yol göstermek üzere, bilgi ve eğitim sağlamanın yeni modelleri üzerine odaklanılan yılları ifade etmektedir (Prince ve Stewart,2000:214).

İşletme eğitiminin Türkiye'deki gelişim yılları değerlendirildiğinde ise karşımıza kısaca şöyle bir tablo çıkmaktadır: Ülkemizde ilk ticaret yüksek okulu 1881'de Fransa'daki Ecole des Hautes Etudes Commerciales model alınarak İstanbul'da kurulmuştur(Kipping ve diğerleri,2004:100). Türkiye'de işletme eğitimi, Hitler Almanya'sından kaçarak Türkiye'ye sığınan bazı yabancı bilim adamlarınca başlatılmıştır Bu nedenle ilk başlarda işletme eğitiminde Alman ekolü etkili olmuştur. Ancak, 1960 sonrasında ABD üniversiteleri ile iletişim başlayınca, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de Amerikan ekolü yerleşmiştir (Yüksel,1998:15). Otuzlu yılların ilk yarısında, işletme eğitimi ilk olarak "İşletme İktisadi" adıyla ders programlarına girmiştir. İşletme eğitiminin Türkiye'de kurumsallaşmasının sağlanmasında önemli bir adım, 1936'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin kurulması ve 1937'de faaliyete geçmesidir. 1937 basım tarihli, "Genel İşletme Ekonomisi" kitabı, Türkiye'de işletme eğitiminin ilk sistematik kitabı olarak kabul edilmektedir (Üsdiken,2003:127).

Türkiye'de 1930'lar ve 1940'lar sonrasında işletme eğitiminin önemi artmıştır. Bunun iki temel gerekçesi vardır:1949 yılı vergi reformu ve 1950 seçimleri sonrasında uygulanmaya başlanan liberal iktisat politikalarıdır. 1949'daki vergi reformu sonucunda devlet kademelerinde ve işletmelerde muhasebe eğitiminin önemi artmıştır. Dolayısıyla vergi hukuku ve muhasebe eğitimini içerisinde barındıran işletme eğitiminin önemi de artmıştır. Uygulanan liberal iktisat politikaları sonucunda ise özel kesim işletmelerinin sayısında artış meydana gelmiştir. Böylece artan bu işletme sayısı ile birlikte muhasebe, vergi hukuku, pazarlama, personel yönetimi vb.gibi alanlarda yetişmiş işgücüne olan gereksinim de artmıştır. Bunun sonucunda her düzeyde işletme eğitimine olan talepte artış gözlenmiştir (Güvemli,2003:27). Ülkemizde işletme eğitimi bu nedenlerle önce

muhasebe ve vergi hukuku ağırlıklı derslerle başlamıştır. Ancak ilerleyen zamanlarda başta ifade edildiği gibi, özel sektör işletmelerinin artmasıyla birlikte, globalleşmenin de etkisiyle günümüzde ağırlıklı olarak yönetim, yöneticilik, insan kaynakları, pazarlama vb. dersler yönelimli gelişme göstermektedir.

Ülkemizde 2002-2003 eğitim-öğretim yılı itibariyle devlet ve vakıf üniversitelerinde toplam 74 adet İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bulunmaktadır. Bu fakültelerin hemen hemen tamamında işletme bölümleri en eski bölümler olarak faaliyetlerini sürdürmektedir

(Güllüoğlu,2003:27). Türkiye'deki Üniversitelerin sadece 8'nde İ.İ.B.F. bulunmamaktadır. Bu üniversiteler, Dicle, Fırat,Gaziantep, Harran,Kafkas, Mimar Sinan, Ondokuz Mayıs ve Yüzüncü Yıl Üniversiteleridir (Özalp,1998:5).

Yirminci yüzyılın sonunda, işletme bölümlerinin sağladıkları eğitimleri ve meslekten beklentileri derinden etkileyen değişimler olmuştur. Globalleşme, iletişim ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, liberalleşme politikaları, üretim teknolojilerindeki yenilikler geleneksel çalışma ve iş yapma biçimlerini ortadan kaldıracak duruma getirmiştir. Globalleşme sonucunda uluslar arası alandaki ticaret hacmi genişlemiştir, sermaye ve işgücünün hareketliliği artmıştır ve işletmeler arasındaki rekabet şiddetlenmiştir. Bu nedenle değişen bu koşullara ve yeni beklentilere cevap verebilecek bir işletme eğitimi günümüz işletme okullarının ve fakültelerinin üzerinde önemle durduğu bir konu haline gelmiştir (Onay,1999:106).

Elbette, bu değişimlere adapte olabilmek için, işletme eğitiminde bir standardizasyona gidilmesi artık kaçınılmazdır (Teker, 1996:13). Özellikle günümüzün rekabet şartlarında işletme yöneticilerinin ve insan kaynaklarının taşınması, sahip olması gereken nitelikler açısından işletme eğitimine önemli görevler düşmektedir. Olması istenen bu nitelikler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Aksu, 2003:9):

Yöneticilerde Bulunması İstenen Özellikler

- İyi eğitim almak
- Tecrübe sahibi olmak
- Geniş görüşlü olmak
- Analiz ve sentez yapabilme yeteneğine sahip olmak
- Yetki devredebilme cesaretini göstermek
- Demokratik-katılımcı liderlik anlayışına sahip olmak
- Yeniliklere ve değişimlere açık olmak

Çalışanlarda Bulunması İstenen Özellikler

- İyi eğitim almak
- Takım çalışmalarına yatkın olmak
- Örgütün çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde görmek
- Özverili ve çalışkan olmak
- Yeniliklere ve değişimlere açık olmak

4. BIGA İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ İŞLETME BÖLÜMÜ DERS PROGRAMLARINDA GLOBAL DEĞİŞİMİN İNCELENMESİ

Araştırmanın konusu, global eğilimlerden ve değişimlerden çok hızlı bir şekilde etkilenen, iş dünyasına yönelik olarak kurulan ve bu doğrultuda geliştirilen işletme eğitimidir. Çalışma “Küresel Eğilimler Işığında Üniversitelerde İşletme Eğitiminde Yeni Yönelimlerin Belirlenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasının bir kısmından faydalanmak suretiyle hazırlanmıştır (Pazarcık,2005).

Çalışmada, kuruluşu onüç yıla dayanan genç üniversitelerimizden birisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nin Biga ilçesinde 1994-1995 ders yılında eğitim ve öğretime başlayan Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin İşletme Bölümü incelenmektedir. Fakültede İşletme bölümünün verdiği eğitimle global dönüşümlere ne derece uyum sağladığının ders programlarında yaşanan değişimler dikkate alınarak analizi yapılmaktadır.

Araştırma kapsamında, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde 1994-2005 yılları arasında Fakülte Yönetim Kurulu ve Fakülte Kurulu'nda alınan kararlar, işletme bölümünün on bir yıllık eğitim-öğretim döneminde verilen dersler incelenmiş ve işletme bölümünde eğitim almış öğrencilerin istatistiki bilgilerinin değerlendirmesi yapılmıştır.

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin İşletme Bölümü'nün 1994 yılından itibaren yaşadığı değişimi ampirik olarak ortaya çıkarabilmek için, bu durumu yansıtabilecek veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, fakülte'nin gelişimini alan kararlar vasıtasıyla incelemenin yanı sıra onbir yıllık sürede uygulanmış olan ders programları da elde edilmeye çalışılmıştır. Ancak bu verilerin son birkaç yıl öncesi hariç detaylı ve düzenli arşiv çalışması yapılmamış olmasından ötürü, dersler işletme bölümü öğrencilerine ait bilgilerin yer aldığı dosyalardan elde edilmiştir.

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü 1994 - 1995 ders yılından itibaren eğitim ve öğretime başlamıştır. 1994 -1995 ders yılından 2004 - 2005 ders yılına kadar verilen derslerde ve ders programlarında çok ciddi değişimler yaşanmıştır. Araştırmada Fakülte'nin işletme bölümünün ders programlarında bu onbir yıllık dönemde, meydana gelen değişime dair bir sonuç ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bu amaçla birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü yıl dersleri ayrı ayrı değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır.

(1) Birinci Sınıf Derslerinde 1994 - 2005 Arasında Yaşanan Değişimler:

Konuya giriş olması ve fikir vermesi amacıyla Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde işletme bölümüne ait ilk ders programı aşağıda yer almaktadır:

Tablo 2: İşletme Bölümü Birinci Sınıf Lisans Ders Programı 1994 -1995 Ders Yılı

I Yarıyıl	K	II. Yarıyıl	K
İktisada Giriş	3	İktisada Giriş II	3
İşletme Bilimine Giriş	3	İşletme Bilimine Giriş II	3
Matematik	3	Hukukun Temel Kavramları II	3
Genel Muhasebe	3	Genel Muhasebe II	3
Hukukun Temel Kavramları	2	Matematik	3
Davranış Bilimleri	3	Davranış Bilimleri II	3
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tar	2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tar II	2
Türk Dili	2	Türk Dili II	2

Yabancı Dil (İngilizce)	4	Yabancı Dil (İngilizce)	4
Seçmeli Ders (Beden Eğt)	2	Seçmeli Ders (Beden Eğt)	2
Seçmeli Ders (Resim)	2	Seçmeli Ders (Resim)	2
Seçmeli Ders (Müzik)	2	Seçmeli Ders (Müzik)	2

Fakültenin ilk yılında hem işletme hem de iktisat bölümlerinde aynı ders programı uygulanmıştır. Birinci sınıf derslerinde yıllar içinde yaşanan değişim, her ders yılının bir önceki yıldan farklılıkları karşılaştırmalı olarak şu şekildedir:

- 1995 - 1996 ders yılı; herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.
- 1996 - 1997 ders yılı; bahar yarıyılında bu derslere ek olarak *Anayasa Hukuku* ve *Ticari Matematik* dersleri müfredata eklenmiştir.
- 1997 - 1998 ders yılı; bir değişiklik yapılmamıştır
- 1998 - 1999 ders yılı; güz yarıyılı derslerinden, Matematik ve Ticari Matematik dersleri çıkartılmış, Yerlerine *Sosyoloji* ve *İstatistik* dersleri eklenmiştir.
- 1999 - 2000 ders yılı; herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.
- 2000 - 2001 ders yılı; bahar yarıyılı derslerine *Temel Bilgi Teknolojileri* dersi eklenmiş, bahar yarıyılı derslerinden ise *Sosyoloji* dersi çıkartılmıştır.
- 2001 - 2002 ders yılı; bahar yarıyılı derslerinden *Davranış Bilimleri I* dersinin adı, *Örgütsel Davranış* olarak değişmiştir. Bahar yarıyılı derslerinde de *Davranış Bilimleri II* dersinin ismi *Örgütsel Davranış II* olarak değişmiş ve *İstatistik* dersi kaldırılmıştır.
- 2002 - 2003 ders yılı; herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.
- 2003 - 2004 ders yılı; bahar yarıyılında *Örgütsel Davranış II* dersi kaldırılarak yerine *STK Temel Bilgileri* dersi getirilmiştir.
- 2004 - 2005 ders yılı; herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.

Tablo 3: İşletme Bölümü Birinci Sınıf Lisans Ders Programı 2004 - 2005 Ders Yılı

I Yarıyıl	K	II. Yarıyıl	K
İktisada Giriş I	3	İktisada Giriş II	3
İşletme Bilimine Giriş I	2	İşletme Bilimine Giriş II	2
Matematik I	2	Anayasa Hukuku	2
Genel Muhasebe I	3	Genel Muhasebe II	3
Hukukun Temel Kavramları	2	Matematik II	2
Örgütsel Davranış	2	STK Temel Bilgileri	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tar	0	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tar	0
Türk Dili	0	Türk Dili	0
Yabancı Dil (İngilizce)	0	Yabancı Dil (İngilizce)	0
Yabancı Dil (Fransızca)	0	Yabancı Dil (Fransızca)	0
Yabancı Dil (Almanca)	0	Yabancı Dil (Almanca)	0
Seçmeli Ders (Beden Eğt)	0	Seçmeli Ders (Beden Eğt)	0
Seçmeli Ders (Resim)	0		
Seçmeli Ders (Müzik)	0		
Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı	0		

(2) İkinci Sınıf Derslerinde 1995 - 2005 Arasında Yaşanan Değişimler:

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde ikinci sınıf dersleri 1995 -1996 ders yılından itibaren planlanmaya başlanmıştır. İkinci sınıf derslerinin ilk ders programı aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4: İşletme Bölümü İkinci Sınıf Lisans Ders Programı 1995 - 1996 Ders Yılı

I Yarıyıl	K	II. Yarıyıl	K
Mikro Ekonomi	3	Makro Ekonomi	3
İstatistik I	3	Şirketler Muhasebesi	4
Personel Yönetimi	3	Kamu Maliyesi II	3
İşletme İktisadı	3	Pazarlama Yönetimi	3
Envanter Bilanço	4	İşletme İktisadı	3
Mesleki İngilizce	3	Ticaret Hukuku II	4
Kamu Maliyesi	2	Mesleki İngilizce II	3
Ticaret Hukuku	4	İstatistik II	3

Bu tablodan sonra işletme bölümü ikinci sınıf derslerinde 2004 - 2005 ders yılına kadar olan değişimler verilmektedir:

- 1996 - 1997 ders yılı; bahar yarıyılında, *Ticaret Hukuku* ve *Kamu Maliyesi I* dersleri programdan çıkarılmıştır. Bahar yarıyılında ise, *Araştırma ve Geliştirme Dersi* ile *Bilgisayar Kullanımı* dersleri programa eklenmiş, *Pazarlama Yönetimi*, *Şirketler Muhasebesi* ve *Ticaret Hukuku II* dersleri programdan çıkarılmıştır.
- 1997 - 1998 ders yılı; Güz yarıyılında herhangi bir değişiklik yapılmazken, bahar yarıyılında *Envanter Bilanço* ders programa eklenmiştir. *Kamu Maliyesi* tek dönemlik ders haline getirilmiştir.
- 1998 - 1999 ders yılı; güz yarıyılında herhangi bir değişiklik yapılmazken, bahar yarıyılında *Şirketler Muhasebesi*, *Ticaret Hukuku* ve *Araştırma Geliştirme* dersleri programa alınmıştır. Bunun yanında *Envanter Bilanço*, *Mesleki Yabancı Dil* ve *İstatistik II* dersleri ders programından çıkarılmıştır.
- 1999 - 2000 ders yılı; güz yarıyılında *Personel Yönetimi* dersi programdan çıkarılmıştır. Bahar yarıyılında ise, *İşletme Yönetimi* dersi programa alınırken, *İşletme İktisadı* ve *Araştırma Geliştirme* dersleri programdan çıkarılmıştır.
- 2000 - 2001 ders yılında ders programında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.
- 2001 - 2002 ders yılında ders programında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.
- 2002 - 2003 ders yılında ders programında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.
- 2003 - 2004 ders yılı; güz yarıyılında *Yönetim ve Organizasyon*, *STK Mevzuatı* ve *Kamu Maliyesi* dersleri programa dahil edilirken, *Bilgisayar Kullanımı* dersi programdan çıkarılmıştır. Bahar yarıyılında ise, *İşletmelerde ve Problem Çözme Teknikleri*, *İstatistik II* ve *STK Yönetimi ve İnsan*

Kaynakları dersleri programa dahil edilirken, İşletme Yönetimi ve Kamu Maliyesi dersleri programdan çıkarılmıştır.

- 2004 - 2005 ders yılında ders programında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Tablo 5: İşletme Bölümü İkinci Sınıf Lisans Ders Programı 2004 - 2005 Ders Yılı

I Yarıyıl		II. Yarıyıl	
	K		K
Mikro İktisat	2	Makro İktisat	2
İstatistik I	2	İşletmelerde Prob. Çözme Teknikleri	3
Envanter Bilanço	3	Bilgisayar Kullanımı	2
Yönetim ve Organizasyon	3	Ticaret Hukuku	2
Mesleki Yabancı Dil I	2	Mesleki Yabancı Dil II	2
STK Mevzuatı	2	İstatistik II	2
Kamu Maliyesi	2	STK Yönetimi ve İnsan Kaynakları	2
Borçlar Hukuku	2	Şirketler Muhasebesi	2

(3) Üçüncü Sınıf Derslerinde 1996 - 2005 Arasında Yaşanan Değişimler:

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde üçüncü sınıf dersleri 1996 -1997 ders yılından itibaren planlanmaya başlanmıştır. Üçüncü sınıf derslerinin ilk ders programı tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 6: İşletme Bölümü Üçüncü Sınıf Lisans Ders Programı 1996 - 1997 Ders Yılı

I Yarıyıl		II. Yarıyıl	
	K		K
Pazarlama İlkeleri	3	Pazarlama Yönetimi	3
Vergi Hukuku	3	Personel Yönetimi	2
İşletme Finansmanı I	3	İşletme Finansmanı II	3
Maliyet Muhasebesi	4	Maliyet Muhasebesi II	4
Mesleki Yabancı III	2	Mesleki Yabancı Dil IV	3
Üretim Yönetimi	3	İş Hukuku	3
		İhtisas Muhasebesi	2

Bu tablodan sonra işletme bölümü üçüncü sınıf derslerinde 2004 - 2005 ders yılına kadar olan değişimler verilmektedir:

- 1997 - 1998 ders yılı; güz ve bahar yarıyılarında *Ticaret Hukuku I* ve *Ticaret Hukuku II* dersleri ders programına eklenmiştir.
- 1998 - 1999 ders yılı; güz yarıyılında herhangi bir değişme yaşanmazken, bahar yarıyılında, *İcra İflas Hukuku* dersi programa eklenirken *Ticaret Hukuku II* ve *Mesleki Yabancı Dil* dersi ders programından çıkarılmıştır.
- 1999 - 2000 ders yılı; güz yarıyılında *Uluslararası Ticaretin Finansmanı* dersi programa eklenirken, *Üretim Yönetimi*, *Ticaret Hukuku* ve *Maliyet Muhasebesi* Dersleri programdan çıkarılmıştır. Bahar yarıyılında ise, *Halkla İlişkiler* ve *Mesleki Yabancı Dil* dersleri programa eklenirken, *Pazarlama Yönetimi* ve *İcra İflas Hukuku* dersleri programdan çıkarılmıştır.
- 2000 - 2001 ders yılı; güz yarıyılında herhangi bir değişme yaşanmazken, bahar yarıyılında, *Girişimcilik Stratejileri* dersi ve *İnsan Kaynakları Yönetimi* dersi programa dahil edilmiştir. *İnsan Kaynakları Yönetimi* dersi yeni bir

trend olarak *Personel Yönetimi* dersinin yerine gelmiştir. *Halkla İlişkiler* dersi programdan çıkarılmıştır.

- 2001 - 2002 ders yılı; güz yarıyılında, *İşletme Ekonomisi* dersi programa dahil edilirken, *İşletme Finansmanı* dersi programdan çıkarılmış ve sadece bahar yarıyılında tek dönemlik olarak okutulmaya başlanmıştır. Bahar yarıyılı derslerinde herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.
- 2002 - 2003 ders yılında herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.
- 2003 - 2004 ders yılı; bu ders yılının güz yarıyılı döneminde, *İşletme Finansmanı* dersi tekrar güz yarıyılı programına alınırken, *Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi*, *STK Ekonomisi* ve *Kurumsal İletişim* gibi dersler programa eklenmiş, *İşletme Ekonomisi* ve *Uluslararası Ticaretin Finansmanı* dersleri programdan çıkarılmıştır. Bahar yarıyılında ise, *STK'da Finansal Yaklaşımlar* ve *Banka ve Sigorta Muhasebesi* dersleri programa eklenirken, *İhtisas Muhasebesi* dersi programdan çıkarılmıştır.
- 2004 - 2005 ders yılında ders programlarında herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.

Tablo 7: İşletme Bölümü Üçüncü Sınıf Lisans Ders Programı 2004 - 2005 Ders Yılı

I Yarıyıl	K	II. Yarıyıl	K
Pazarlama İlkeleri	2	Girişimcilik Stratejileri	3
İşletme Finansmanı I	2	İnsan Kaynakları Yönetimi	2
Vergi Hukuku	2	Maliyet Muhasebesi	3
Finansal Tablolar Analizi	3	İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	2
Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi	3	STK'da Finansal yaklaşımlar	2
Mesleki Yabancı III	2	Mesleki Yabancı Dil IV	2
STK Ekonomisi	2	İşletme Finansmanı II	2
Kurumsal İletişim	2	Banka ve Sigorta Muhasebesi	3

(4) Dördüncü Sınıf Derslerinde 1997 - 2005 Arasında Yaşanan Değişimler:

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde dördüncü sınıf dersleri 1997 -1998 ders yılından itibaren planlanmaya başlanmıştır. Dördüncü sınıf derslerinin ilk ders programı tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 8: İşletme Bölümü Dördüncü Sınıf Lisans Ders Programı 1997 - 1998 Ders Yılı

I Yarıyıl	K	II. Yarıyıl	K
Finansal Tablolar Analizi	3	Muhasebe Denetimi	4
Uluslararası Ticaretin Finansmanı	2	Muhasebe ve Hukuk İlişkileri	2
Koop. İşl. Muhasebesi	2	Yönetimde Karar Verme Teknikleri	4
Türk Vergi Sistemi	4	Bilgisayarlı Muhasebe	4
Yatırım Yönetimi	3	Turizm İşletmeleri Muhasebesi	3
Stratejik Yönetim İşletmesi	2	Yönetim Muhasebesi	3
Muhasebe Sistemleri	2	Sermaye Piyasası	3
Mesleki Yabancı Dil	2	Mesleki Yabancı Dil	2
Şirketler Muhasebesi	4	Bitirme Tezi	2

Bu tablodan sonra işletme bölümü dördüncü sınıf derslerinde 2004 - 2005 ders yılına kadar olan değişimler verilmektedir:

- 1998 - 1999 ders yılı; güz yarıyılında ders programında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Bahar yarıyılında ise, *Türkiye Ekonomisi ve Üretim Yönetimi dersleri* programa eklenmiş, *Muhasebe Hukuk İlişkileri, Yönetim Muhasebesi ve Mesleki Yabancı Dil* dersleri programdan çıkarılmıştır.
- 1999 - 2000 ders yılı; güz yarıyılında *Dünya Ekonomisi ve İşletme Politikası* dersleri programa eklenirken, *Finansal Tablolar Analizi, Uluslararası Ticaretin Finansmanı, Stratejik Yönetim İşletmeciliği ve Şirketler Muhasebesi* dersleri programdan çıkarılmıştır. Bahar yarıyılında ise, *Türk Vergi Sistemi, Sivil Toplum Kuruluşları İşletmesi ve Mesleki Yabancı Dil* dersleri programa eklenirken, *Yönetimde Karar Verme Teknikleri, Turizm İşletmeciliği Muhasebesi ve Bilgisayarlı Muhasebe* dersleri programdan çıkarılmıştır.
- 2000 - 2001 ders yılı; güz yarıyılında ders programında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Bahar yarıyılında ise, Stratejik Yönetim dersi programa eklenirken, Türk Vergi Sistemi dersi programdan çıkarılmıştır.
- 2001 - 2002 ders yılında ders programında herhangi bir değişiklik olmamıştır.
- 2002 - 2003 ders yılı; güz yarıyılında Maliyet Muhasebesi dersi programa eklenirken, Kooperatif İşletmeciliği Muhasebesi dersi programdan çıkarılmıştır. Bahar yarıyılında ders programında herhangi bir değişiklik olmamıştır.
- 2003 - 2004 ders yılı; güz yarıyılında, Üretim Yönetimi, Toplam Kalite Yönetimi, Katılımcı Demokrasi ve Yönetişim Dersleri programa eklenirken, Maliyet Muhasebesi, Dünya Ekonomisi ve Muhasebe Sistemleri Dersleri programdan kaldırılmıştır. Bahar yarıyılında ise, Yönetimsel ve Sosyal Mühendislik, Yönetim Muhasebesi ve Para Banka dersleri programa eklenirken, Üretim Yönetimi, Sivil Toplum Kuruluşları İşletmesi ve Bitirme Tezi dersleri programdan kaldırılmıştır.
- 2004 - 2005 ders yılında ders programında herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.

Tablo 9: İşletme Bölümü Dördüncü Sınıf Lisans Ders Programı 2004 - 2005 Ders Yılı

I Yarıyıl	K	II. Yarıyıl	K
Türk Vergi Sistemi	2	Muhasebe Denetimi	3
Yatırım Yönetimi	2	Türkiye Ekonomisi	2
İşletme Politikası	3	Stratejik Yönetim	2
Mesleki Yabancı Dil V	2	Sermaye Piyasası ve Portföy Analizi	2
Üretim Yönetimi	2	Yönetimsel ve Sosyal Mühendislik	2
Toplam Kalite Yönetimi	2	Mesleki Yabancı Dil VI	2
Katılımcı Demokrasi ve Yönetişim	2	Yönetim Muhasebesi	3
		Para Banka	2

5. ARAŞTIRMA SONUCUNUN DEĞERLENDİRMESİ

Bu çalışmada Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde verilen işletme eğitiminin, global eğilimlere ne kadar yakın bir perspektifte olduğunu ortaya koymak üzere, Fakülte yönetimi tarafından 1994 yılından günümüze kadar alınan kararlar, onbir yıllık eğitim-öğretim döneminde verilen dersler incelenmiştir.

Fakülte'nin kuruluşundan sonra işletme bölümünde ve diğer bölümlerde mevcuttaki öğretim üyesine uygun müfredatları oluşturma zorunluluğu, uzun bir süre için ders programlarında sürekli bir rotasyonu ve değişimi zorunlu kılmıştır. Bu rotasyonların öğrencilerde meydana getirdiği sorunlar, ancak pek çok yönetim kurulu toplantısı ve onlarca karar verilmesi ile giderilebilmiştir. Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi işletme bölümü, yeni kurulan, öğretim üyesi sıkıntısı yaşayan ve gelişmeleri yakından takip etmeyi amaçlayan her eğitim kurumunun yaşadığı zorlukları birebir yaşamıştır. Ders programları sık sık değişmiş, müfredat mevcut öğretim üyelerine göre şekillendirilmiş ve derslerin yer aldıkları dönemlerin sık sık değiştirilmesinden dolayı öğrenci muafiyet talepleri, Fakülte Yönetim Kurulu'nda en çok gündem oluşturan konu başlıklarından birisi haline gelmiştir. Bu tip sıkıntıların doğmasını önlemek açısından Fakülte öğretim üyesi sayılarının ve niteliklerinin oldukça önemli olduğu şüphe götürmez bir gerçektir.

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi işletme bölümünün ders programları incelendiğinde, özellikle Sivil Toplum Kuruluşları (STK) konusunda bir uzmanlaşmaya gidildiği görülmektedir. Bu konunun işletme bölümü ders programlarında, dört yıla yayılmış olarak yedi dersle temsil edilmesi işletme eğitiminin global değişim ve yönelimlere uyum sağlama çabasını göstermesi açısından önemlidir. Globalleşen dünyada önem kazanan demokratikleşme ve sivil toplum kavramlarının, Türkiye açısından da önemi yadsınamaz (Cicioğlu, 2005:139). STK'lar bir ülkenin toplumsal gelişiminde, demokratikleşme sürecinde, ekonomik yönden kalkınmasında, ve kurumsal yönetim tarzının oluşturulmasında büyük öneme sahiptir. STK'ların önemi arttıkça görevleri, faaliyet gösterdikleri alanları, amaçları, vb. yönlerden tartışma konusu olmuşlardır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinde ekonomik, hukuki, sosyal, siyasi ve kültürel birçok alanda değişimler yaşaması kaçınılmaz olmuştur. STK'lar da bu değişimlerden birisidir. Ancak globalleşmenin bir sonucu olan bu oluşumlardan uzaklaşmak yerine, öğrenmek ve faydalanmak en doğru hareket olacaktır(Ak,2005:185). Aşağıda sözkonusu derslere ve amaçlarına kısaca yer verilmektedir:

STK Temel Bilgiler: Dersin öncelikli amacı öğrencilere sivil toplum kavramının anlamı ve tarihsel olarak nasıl oluştuğu üzerinde yorumsal içerikli bilgi sunmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerindeki sivil toplum hareketlerinin demokrasinin gelişmesi, ekonomik verimliliğin artması ve temel hak ve özgürlüklerin güçlü koruma mekanizmalarıyla sağlam güvenceler altına alınması süreçlerine katkıları dersin öteki konularını oluşturmaktadır. Dersler sivil toplum hareketi mensuplarının da davetli olarak desteklediği bir içerikte yapılmaktadır. Dersi alacak öğrencilerin tarih, temel hukuk, sosyoloji, felsefe konusunda temel bilgi sahibi olması istenmektedir (<http://biibf.comu.edu.tr/isicerik.html>)

STK Mevzuatı : Dersin amacı öncelikle öğrencilere sivil toplum kuruluşlarının hem ulusal hem de global düzeyde hukuksal dayanakları üzerinde bilgiler vermektir. Bu çerçevede örgütlenme ve kuruluş biçimi açısından sivil toplum kuruluşları arasındaki farklılıklara dayalı bir tasnif üzerinde incelemeler yapılmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının uluslar arası ya da global bir oluşuma doğru yol almasında hukuksal yapıların teşvik edici ve engelleyici boyutları tartışılmaktadır (<http://biibf.comu.edu.tr/isicerik.html>).

STK Yönetimi ve İnsan Kaynakları : Dersin amacı, STK'larda yönetim ve insan kaynakları/gönüllülerin yönetimi konusunda öğrencileri bilgilendirmektir. Gönüllülerin nereden, hangi yöntemlerle bulunabilecekleri, nasıl elde tutulabilecekleri, eğitimi, motivasyonu vb. gibi konular dersin içeriğini oluşturmaktadır. İnsan kaynaklarının yönetimi özel ve kamu işletmelerinde stratejik bir öneme sahiptir. Aynı durum STK'lar için de geçerlidir. STK'ların amaçlarını gerçekleştirmek konusunda sahip oldukları insan kaynakları ve yönetimi oldukça önemlidir. STK'ların projelerini hayata geçirebilmeleri gönüllü insan kaynakları ile mümkündür. Gönüllülerin görevlerinin belirlenmesi, organize edilmeleri, eğitimleri, motivasyonları gibi konular birer yönetim sorunları olarak çözüm beklemektedir. Bunun için gönüllü / insan kaynakları yapısının iyi tanımlanması gerekmektedir. STK'lar buldukları toplum için bir güç kaynağı oluşturmaktadır. Bu gücün toplum yararına kullanılması ise mevcut insan kaynakları/gönüllüler ile mümkündür. STK'nın başarısında gönüllülerin rolü çok önemlidir(Ciğerdelen,2005:541-542) Gelişmiş batı toplumlarında olduğu gibi ülkemizde de STK'ları yaygınlaştırmak ve etkin kılmak üzere, özellikle öğrencileri gönüllü motivasyonu ile yetiştirmek hedeflenmektedir.

STK Ekonomisi: Dersin öncelikli amacı öğrencilere birer STK örneği olarak dernek ve vakıfların mal varlığı ve yönetimi, STK'larda yatırım ve istihdam olanakları, STK'ların yerel ekonomi içerisindeki yeri ve yerel ekonomiye katkıları, STK-kamu ekonomisi- yerel ekonomi bağlantısı, STK'larda Ar-Ge harcamaları gibi konular hakkında bilgi vermektir. Böylece üçüncü sektör olarak tanımlanan STK'ların ülke ekonomileri açısından önemini öğrencilerle birlikte tartışma olanağı yaratılmaktadır.

STK'da Finansal Yaklaşımlar: Dersin amacı öğrencilere öncelikle gelir, gider, kar, zarar ve verimlilik kavramları, STK'ların tasnifi ve fon oluşturma biçimleri, STK'larda finansal tablolar, STK'larda bütçe yönetimi vb. gibi konular hakkında bilgi sunmaktır. Böylece işletmelerin kritik faktörlerinden birisi "sermayenin yönetimi" hakkında STK'lar bağlamında öğrencilerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu noktada önem arz eden konu, STK'ların finansal destekleri nerelerden ve nasıl temin edecekleri, nasıl kullanacakları ve nasıl muhasebeleştirilecekleridir. Ders diğer finansman ve muhasebe dersleriyle entegre şekilde yürütülmektedir.

Yönetimsel ve Sosyal Mühendislik: Dersin amacı, bireylerde sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Globalleşmenin yarattığı olumsuz etkilerin (yaşanabilir çevrenin yok olması vb.) ortadan kaldırılması için bireylerde (dolayısıyla öğrencilerde) toplumsal duyarlılık bilincinin artırılması hedeflenmektedir.

Katılımcı Demokrasi ve Yönetişim: Dersin amacı, çoğulculuk, birlikte yönetim-yönetişim, katılımcı yönetim ve bunların oluşum koşulları konusunda öğrenciyi bilgilendirmektir. Güçlü bir STK demokrasinin önkoşulu olduğu gibi demokrasinin şekillenmesini de birçok yönden etkilemektedir. Sivil toplum olgusu ile demokratikleşmenin amaçları birçok yönden birleşmektedir. Demokratikleşme ve sivil toplum gönüllü merkezli olma, özerklik, siyasal-sosyal-ekonomik sisteme çeşitli girdiler sağlama, siyasal ve sosyal sisteme yönetsel açıdan destek verme gibi değişik konularda birlikte anılmaktadır(Akşit ve diğerleri,2003:49-50) Konular öğrencilerin önceki yıllarda aldıkları yönetim ve organizasyon derslerine paralel olarak STK'lar bağlamında incelenmektedir.

İşletme bölümü ikinci sınıftan itibaren (2004-2005 eğitim-öğretim yılında) Mesleki Yabancı Dil adı altında verilen dersler, hiç kuşkusuz globalleşmenin ana teması ile birebir

örtüşmektedir. Günümüzde evrensel dil olarak kabul edilen İngilizce'nin anavatanı İngiltere'de MBA öğrencilerinin hangi dilleri öğrenmeleri gerektiğine dair araştırmalar yapılmaktadır(Daha fazla bilgi için bakınız:“Are Business Schools Meeting The Challenge of International Communication?”, Carol A. Vielba and David J. Edelhain; Journal of Management Development, Vol.16, No.2,1997,pp.80-99).Bu araştırmalardan çıkan sonuç, İngiltere'nin ihracat gerçekleştirdiği ülkeler için Rusça, Çince, Japonca vb. dillerin öğretilmesi gerektiğidir. Türkiye'nin ekonomik yapısını güçlendirmesi ve gelişen dünyada yerini alması dil hakimiyeti olan bireylerle mümkün olacaktır.

İşletmelerde Problem Çözme Teknikleri isimli ders, üniversite-sanayi işbirliğinin tartışıldığı bir dönemde, daha fazla anlamlı olmaya başlamıştır. Öğrenci sayılarının fazlalığı nedeniyle İ.İ.B.F. öğrencilerinin staj vb. haklardan yoksun olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Ancak diğer bilinen bir gerçek ise Thurman Arnold'un The Folklore of Capitalism'de ifade ettiği gibi “Kurumsal öğretim kurumun pratiğinin doğrudan bir tanımını asla vermez”.Dolayısıyla, uygulamalı derslere her geçen gün daha fazla ihtiyacımız bulunmaktadır. İşletme eğitimi alan öğrencilerin, yoğun rekabet ortamında yaşamlarını sürdürebilmeleri ve tercih edilebilirlikleri ancak olaylara stratejik bakabilme, çözüm üretebilme ve farklı yaklaşabilme becerilerine sahip olmalarıyla mümkündür.

2004-2005 eğitim ve öğretim yılında işletme bölümü üçüncü sınıf öğrencilerine verilen derslerden birisi Girişimcilik Stratejileri'dir. Ülkemizde ilk kez 1980 Ekonomik İstikrar Tedbirleri ile “ kamunun ekonomideki ağırlığı hafifletilmelidir” ifadesi kullanılmıştır. Bunun anlamı şudur, işletme eğitimi alan öğrenciler eskisinden daha fazla girişimci olmak durumundadır. Bu durum fiilen bir işletme kurmak olarak algılanabilirken, aynı zamanda bundan daha fazla “girişimci ruha” sahip olmak anlamındadır. Yenilikçi, yaratıcı, dinamik, sorgulayan, eleştiren ve tartışan öğrenci profili yaratmaktır. Zira bunlar iş dünyasının istediği insan kaynakları nitelikleridir.

2004-2005 eğitim ve öğretim yılında işletme bölümü üçüncü sınıf öğrencilerine verilen derslerden bir diğeri Kurumsal İletişim'dir. Kurumsal iletişim, kurumun amaç ve hedeflerine ulaşabilmesi için gerçekleştirdiği yönetim ve üretim sürecinde insan kaynakları başta olmak üzere, kurumun diğer bütün unsurları arasında koordinasyonu, bilgi akışını, motivasyonu, eğitimi, değerlendirmeyi, karar almayı ve denetimi içeren ve belli kurallar çerçevesinde gerçekleşen iletişim sürecidir. İletişim bir kurumda verimliliğin, üretkenliğin, kalitenin ve sonuçta toplam başarının temel unsurudur. Etkin bir yönetim ve yöneticilik eylemi etkin iletişimle mümkündür(<http://www.eylem.com/tem/wruhtabki.htm>) Dersi alan öğrencilerin birer yönetici adayı olduğu noktasından hareketle örgütsel iletişim konusunda bilgi sahibi olmaları kaçınılmaz olmaktadır.

2004-2005 eğitim-öğretim yılında işletme bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinin aldığı derslerden birisi Toplam Kalite Yönetimi'dir. Globalleşen dünyada işletmeler “müşteri odaklı” olarak çalışmaya başladıklarından beri, “müşteri istek ve beklentilerine uygunluk” olarak tanımlanan kalite konusu, yaşantımızın vazgeçilmezleri arasında yer almıştır.Dersin amacı, kalite konusunu ve işletmeler açısından önemini öğrencilerle birlikte tartışmaktır.

6. SONUÇ

İşletme eğitimi geleceğin eğitimidir. Tüm dünya genelinde işletme eğitimi dosyası en popüler eğitim konularının başında gelmektedir. Özellikle is dünyası ile olan organik bağlarından ötürü bu konu, hem iş dünyası açısından hem de bu iş dünyasına

giriş yapmak isteyen bireyler için büyük anlamlar taşımaktadır. Bu dosya iş dünyasını yakından ilgilendirmektedir çünkü iş dünyası hızla globalleşen dünyada aradığı çalışan niteliklerini her geçen gün daha mükemmel doğru çekmektedir. Bilişim teknolojilerini çok iyi düzeyde kullanabilen, yabancı dil konuşabilen, yaratıcı özelliklere sahip, insanlarla sürdürülebilir ilişkiler kurabilen, takım çalışmasına yatkın ve lider karakterli bireyler... Konu iş dünyası açısından böyle olunca, konumu ve durumu ne olursa olsun, işletme eğitimi veren her kurumun kendini bir an evvel sorgulaması gerekmektedir. İşletme eğitimi veren eğitim kurumlarından talep edilen insan kaynağı nitelikleri bunlar iken, kurumun yetiştirdiği insan hangi düzeydedir? Bu tip soruları kurumlar kendilerine sormak zorundadırlar.

İşte konunun bu kadar hassas olup, insanlar açısından iş bulma olanaklarının her geçen gün biraz daha zorlaştığı bu ortamda, kurumların global yönelimleri geri plana itmeleri her ne sebeple olursa olsun büyük bir yanlış olacaktır. Mükemmel insan kaynağı profiline ulaşabilmek için işletme eğitimi veren kurumların kendilerini, eksiklerini ortaya dökerek yeniden planlamaları büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Ak, Güngör Bihder; **"Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinin Sivil Toplum Kuruluşlarına Etkileri ve Katkıları"**, II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, 15-16 Ekim, Çanakkale, 2005.

Akdemir, Ali; **Temel İşletmecilik Bilgileri**. İstanbul, Türkmen Kitabevi,2003.

Akdemir, Ali; **Global Normlu İşletme Yönetimi**. Kütahya,1996.

Aksu, Mustafa; **"İşletmelerde Stratejik Yönetim ve Geleceğin Organizasyon Yapıları"**, Maltepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Toplumsal ve Siyasal Analiz Dergisi, 1,2003.

Akşit, Bahattin ve diğerleri; **"Türkiye ve Ortadoğu'da Sivil Toplum Tartışmaları: Sivil, "Mivil" ya da "Tivil" Toplum"** Sivil Toplum Dergisi, 1,3,2003.

Arboğan, Ülke; **Globalleşme Senaryosunun Aktörleri**. İstanbul: DerYayıncıları,1996

Aşkoğlu, Rıza; **Globalleşme Sürecinde Uluslararası Finansal Yönelimler**, ETAM A.Ş. Matbaa Tesisleri, Dumlupınar Üniversitesi Yayınları, No: 2, Eskişehir,1995.

Balkanlı, A. Osman; **"Küresel Ekonominin Belirleyici Faktörleri Üzerine"**,Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21, 1,2002.

Cicioğlu, Filiz; **"Türk Modernleşmesinde Sivil toplumun Geliş Süreci"**, II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, 15-16 Ekim, Çanakkale, 2005.

Çiğerdelen,Tümay; **"Sivil Toplum Kuruluşlarında İnsan KaynaklarınınYapısı ve Özellikleri"**, II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, 15-16 Ekim, Çanakkale, 2005

Çalışkan, Engin; **"Küreselleşme ve Eğitim"**, http://egitirim.inonu.edu.tr/Engin_kuresell.htm ,18.02.2004.

Çivi, Halil; **"İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri Ders Programlarının Düşündükleri", Hafta Sonu Semineri**, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin Ders Planları ve Dünyadaki Gelişmeler Işığında Yeniden Yapılandırılması, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,2003.

- Deniz, Nevin; **Global Eğitim**, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 1999.
- Devlet Planlama Teşkilatı; **Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000.
- Drucker, F. Peter; **Kapitalist Ötesi Toplum**, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1993.
- Duman, Bilal; **“Küreselleşme Sürecinde Öğrenme ve Öğretme Nasıl Olmalıdır”**, Sosyal Bilimler Dergisi, 9, 2002.
- Duygulu, Ercan; **“Eğitimin Çalışma Yaşamında ve Kariyer Üzerindeki Rolü”**, http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=181, 18.02.2004.
- Ennals, Richard; **“Yeni Binyılın Üniversitesinin Yeni Paradigması Olarak Eylem-Araştırma”**, Eğitimin Geleceği Üniversitelerin ve Eğitimin Değişen Paradigması, Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2003.
- Güllüoğlu, Uğur; **“İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin İşletme Bölümleri Ders Programlarının Karşılaştırılması”**, Hafta Sonu Semineri Bildiri Kitabı, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin Ders Planları ve Dünyadaki Gelişmeler Işığında Yeniden Yapılandırılması, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2003.
- Güvemli, Oktay; **İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri Tarihi**, İstanbul, Avcıol Basım Yayın, 1. Baskı, 2003.
- Kipping, Matthias, Üsdiken, Behlül ve Puig, Nuria ; **“Imitation, Tension and Hybridization: Multiple Americanizations Management Education in Mediterranean Europe”**, Journal of Management Inquiry, Vol.13, No: 2, 2004.
- Mutlu, Esin, Can; **“Türkiye’de Görevlendirilen Çokuluslu İşletme Yöneticilerine Uygulanan “Eğitim ve Geliştirme Programının Kapsamı”**, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16, 1, 2000.
- Oktay, Ayla; **“21. Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim”**, 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi, İstanbul, Sedar Eğitim Araştırma Yayıncılık Ltd. Şti., 1. Baskı, 2001.
- Onay, Zeynep; **“Değişen İş Çevresi ve İşletmecilik Eğitiminde Yeni Eğilimler”**, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16, 1, 1999.
- Öz-alp, Şan; **Türkiye’de İşletmecilik Eğitimi**. Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayını, No. 12, 1998.
- Pazarcık, Yener; **Küresel Eğilimler Işığında Üniversitelerde İşletme Eğitiminde Yeni Yönelimlerin Belirlenmesi**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2005.
- Petridou, Eugenia ve Sari Katerina ; **“Evaluation Research in Business Schools: Students’ Rating Myth”**; The International Journal of Educational Management, Vol.18, No.3, 2004.
- Prince, Christopher ve Jim, Stewart; **“The Dynamics of the Corporate Education Market and role of Business Schools”**, Journal of Management Development, Vol. 19, No. 3, 2000.
- Riggs, Fred; **“Globalization”**, <http://www2.hawaii.edu/~fredr/glocon.htm> 17.07.2004.
- Tağraf, Hasan; **“Küreselleşme Süreci ve Çokuluslu İşletmelerin Küreselleşme Sürecine Etkisi”**, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3, 2, 2002.

- Taşkın, Erdoğan; **İşletme Yönetiminde Eğitim ve Geliştirme**. İstanbul, Papatya Yayıncılık, 3.Baskı,2001.
- Teker, Suat; **"İşletmecilik Eğitiminde Dünya Standartlarına Ulaşılması"**, 6. İşletmecilik Kongresi Bildiri Kitabı, Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 12 - 14 Kasım, 1998.
- Uysal, Doğan; **"Küreselleşme ve Gelişmekte Olan Ülkeler"**, Küresel Sistemde Siyaset-Yönetim Ekonomi, Çizgi Kitapevi,2003.
- Ulukan, Cemil; **"İşletmecilik Eğitiminin Geleceği: Yeni Öğrenme Ortamları ve Kurumsal Gereklilikleri"**. 11. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Uyum Ajans,2003.
- Üsdiken, Behlül; **"Americanization of European Management Education in Historical and Comparative Perspective"**, Journal of Management Inquiry, Vol. 13, No: 2,2004.
- Üsdiken, Behlül;"**Türkiye'de İş Yapmanın ve İşletmenin Akademikleştirilmesi, 1930-1950"**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 58, 1, 2003.
- Üstün, Rifat; **"Küreselleşmenin Muhasebe Eğitimine Etkisi"**,Açıköğretim Dergisi, 2, 2,1996.
- Yaşgül, Serhat; **"Küreselleşme, Çok Uluslu Şirketler ve Şirket Birleşmeleri: Dünya İlaç Endüstrileri Örneği"**, Küreselleşme (İktisadi Yönelimler ve Sosyopolitik Karşılıklar), İstanbul, Om Yayınevi, 2002.
- Yüksel, Ali Suat; **"İşletme Öğretiminde Evrim ve İlgili Çekici Sentez Örneği: Ali Haydar Aksoy"**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, 2, 9,1998.
- Vielba, Carol A ve Edelhain, David J.; **"Are Business Schools Meeting The Challenge of International Communication?"**, Journal of Management Development, Vol.16,No.2,1997.
- SABAH; Gündem. **Sabah Gazetesi**, 30 Ağustos, 2004.
- <http://egitim1.sitemynet.com/sakarya/kureselegitim.doc> 22.03.2004
- http://www.sabanciuniv.edu/gsm/tw/ybf_mba_profile.html18.08.2004
- <http://biibf.comu.edu.tr/isicerik.html>
- <http://www.eylem.com/tem/wruhtabki.htm>